

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ, ФОРМ ТА
МЕТОДІВ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 15 (58)

Заснований в 1996 році

Рівне – 2017

ББК 74.20

О - 59

УДК: 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379

Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: Збірник наукових праць.

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. Випуск 15 (58). — Рівне: РДГУ, 2017. — 218 с.

Збірник наукових праць містить статті з компетентнісного підходу в загальній та вищій освіті, оптимізації процесу навчання української та іноземних мов, лінгводидактики, використання інноваційних освітніх технологій у дошкільних, загальноосвітніх і вищих навчальних закладах.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, практичних працівників, вихователів та вчителів, викладачів та студентів вищих навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступник головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова);

Грицай Наталія Богданівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член Академії наук вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Людмила Романівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Пелех Юрій Володимирович - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Потапчук Тетяна Володимирівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славистичного університету);

Романишина Наталія Василівна - доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 4 від 30.03.2017 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Пластова, 39, Рівненський державний гуманітарний університет.

ISBN 966 — 7281 — 10 — 7.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2017

етикету та етичних норм спілкування.

Висновки. Отже, у процесі мовленнєвої підготовки у дітей формується мовленнєва готовність до шкільного навчання, що у подальшому забезпечує необхідну для їх життєдіяльності освіченість, компетентність.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо у розробці експериментальної методики щодо забезпечення комунікативно-мовленнєвого розвитку учнів першого класу школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 2012. – №7.
2. Богуш А.М. Мовленнєва готовність старших дошкільників до навчання у школі / А.М. Богуш, Н.Є. Шиліна. – Одеса: ПНЦ АПН України, 2003. – 335 с.
3. Богуш А.М. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посіб. / А.М. Богуш, Н.В. Маліновська. – [вид. 3-є.]. – К.: Видавний Дім «Слово», 2016. – 424 с.
4. Богуш А.М. Речевая подготовка детей к школе / А.М. Богуш. – К.: Рад. школа, 1984. – 175 с.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти: інформ. зб. МОН України. – 2011. – №14-15. – К.: Пед. преса, 2011.
6. Калмикова Л.О. Сучасні проблеми наступності й перспективності та шляхи їх упровадження / Л.О. Калмикова // Дитинство: наступність і перспективність. – Переяслав-Хмельницький, 2000.
7. Калмикова Л. Теоретичні основи і шляхи вдосконалення методики мовленнєвої підготовки до школи / Л. Калмикова // Початкова школа. – 2002. – № 20. – С. 10-12.
8. Про забезпечення взаємодії в освітній роботі з дітьми старшого дошкільного і молодшого шкільного віку. Інструктивно-методичні рекомендації // Дошкільне виховання. – 2011. – №9. – С.4-6.

Н.В. МАЛИНОВСКАЯ. ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ РЕЧЕВОЙ ГОТОВНОСТИ РЕБЕНКА К УЧЕБЕ В ШКОЛЕ

Резюме. В статье рассматриваются концептуальные положения речевой подготовки детей к школьному обучению. Подчеркивается, что результатом речевой подготовки является речевая готовность ребенка к учебе в школе. Раскрыта сущность понятий «речевая подготовка», «речевая готовность», речевая компетенция». Проанализированы ориентировочные показатели речевого развития выпускника дошкольного учебного заведения. Определены пути и методы речевой подготовки детей к школе.

Ключевые слова: речевая подготовка, речевая готовность, речевая компетенция, компетентностный подход, речевое развитие.

N.V. MALINOVSKA. PEDAGOGICAL DETERMINANTS OF CHILD'S SPEECH READINESS FOR SCHOOL

The summary. The conceptual provisions of the speech-preparing children for school education have been considered in the Article.

It is emphasized that the result of speech training is speech readiness of children for learning in school. It provides insight into the essence of concepts «Speech Training», «Verbal Readiness» and «Speech Competence». Indicators of speech development of graduates from the pre-school educational institutions have been analyzed. The ways and methods of children's speech training for admitting to school have been proposed. Pedagogical conditions of speech readiness formation of children for studying at school on the basis of the competence approach have been considered.

Key words: speech preparation, speech readiness, linguistic competence, speech development, competence-based approach.

Рекомендовано до друку.

Д-р пед. наук, проф. Н.В. Романишина.

Одержано редакцією 27.02.2017 р.

УДК: 373. 3. 016: 7. 03

Н.В. ЛЕСНЯК

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ВИКЛАДАННІ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Резюме. У статті обґрунтовано доцільність використання компетентнісного підходу у викладанні образотворчого мистецтва. Розглянуто сутність поняття «образотворча компетентність», основні види професійної компетентності вчителя початкових класів та образотворчого мистецтва. Визначено фахові елементи художньо-педагогічної компетентності, якими повинен володіти вчитель початкової школи.

Ключові слова: компетентнісний підхід, художньо-педагогічна компетентність, образотворча компетентність

Постановка проблеми у загальному вигляді. У викладанні образотворчого мистецтва використовуються сучасні тенденції та інновації: особистісно орієнтований підхід, інформатизація, інтеграція тощо. До них належить

© Н.В. Лесняк, 2017

і компетентнісний підхід, поява якого пов'язана, насамперед, з кризою освіти, що полягає в протиріччі між програмовими вимогами до учня, запитами суспільства і потребами самої особистості в освіті. Адже довгий час у вітчизняній системі освіти домінував знаннєвий підхід, результатом навчання якого була сукупність накопичених учнем знань (як інформації), умінь і навичок.

Сучасне інформаційне суспільство формує нову систему цінностей, в якій володіння знаннями, вміннями і навичками є необхідним, але недостатнім результатом освіти. Від людини вимагаються вміння орієнтуватися в інформаційних потоках, освоювати нові технології, самонавчатися, шукати і використовувати нові знання, володіти такими якостями, як універсальність мислення, динамізм, мобільність [2].

Оновлення змісту освіти на засадах системного і компетентнісного підходів, що передбачено новим Державним стандартом початкової школи, має сприяти розвитку пізнавальних і творчих можливостей учнів; послідовному відображенню в результатах їх навчання ступеня сформованості ключових і предметних компетентностей; наближенню змісту кожної освітньої галузі до життєвих потреб молодших школярів засобами інтегрованої діяльності. Школа покликана нині готувати не лише носія знань, а й творчу особистість, здатну використовувати здобуті знання для конкурентоспроможної діяльності в будь-якій сфері суспільного життя. Тому проблема організації управління процесом навчання і виховання молодших школярів з точки зору компетентнісного підходу є надзвичайно актуальною.

Об'єктом дослідження є компетентність вчителів початкової школи. Предметом дослідження є реалізація компетентнісного підходу у викладанні образотворчого мистецтва. **Мета і завдання статті** полягають в уточненні сутності компетентнісного підходу до організації навчально-пізнавальної образотворчої діяльності в початковій школі, а також особливостей його реалізації в умовах оновлення змісту початкової освіти.

Актуальність теми наукового дослідження зумовлена тим, що сучасний етап модернізації шкільної мистецької освіти пов'язаний із запровадженням компетентнісного підходу до змісту та організації художньо-естетичного процесу у загальноосвітніх навчальних закладах. З огляду на це актуалізується потреба у розвитку компетентнісної художньо-естетичної освіти школярів, зорієнтованої на засвоєння особистістю конкретних навчальних результатів – знань, умінь, навичок, формування ставлень, досвіду, рівень засвоєння яких дозволяє їй діяти адекватно у певних навчальних і життєвих ситуаціях

Нові вимоги сучасного інформаційного суспільства, оновлення системи освіти інформаційно-комунікаційними технологіями потребують оновлення підходів до викладання образотворчого мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування ключових, загальнопредметних та предметних компетентностей учнів є постійно у центрі уваги українських науковців – Т. Байбари, Н. Бібік, О. Біди, С. Бондар, М. Вашуленка, І. Гудзик, Л. Коваль, О. Локшиної, О. Онопрієнко, О. Овчарук, О. Пометун, К. Пономарьової, О. Савченко, С. Трубачевої та ін. Вченими визначено зміст основних понять «компетентність» та «компетенція», здійснено порівняльну характеристику ключових компетентностей в європейських освітніх системах та розглянуто методичні аспекти формування в молодших школярів компетентностей та компетенцій.

Проблеми формування предметних компетентностей у молодших школярів було проаналізовано та висвітлено у працях Н. Бібік, А. Богуш, М. Вашуленка, О. Заблоцької, О. Савченко, О. Стребної та ін. Проте питання «впровадження компетентнісного підходу в освітній процес початкової школи загальноосвітнього навчального закладу в умовах впровадження нового стандарту потребує додаткового осмислення» [9, 172].

Питання мистецької освіти в аспекті особистісного та компетентнісного підходів також знаходяться у центрі уваги вітчизняної педагогіки. Так, І. Зязюн, О. Семашко та ін. вивчають проблеми визначення сутності мистецтва як форми відтворення дійсності, духовного світу людини та її самовираження. Л. Масол, Н. Миропольська, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, О. Щолокова та ін. представники мистецької освіти всебічно аналізують питання теорії і практики викладання мистецьких дисциплін у різних освітніх ланках. Окрему увагу дослідники приділяють питанням формування мистецької компетентності майбутніх фахівців-педагогів. Приміром, О. Щолокова [10, 19-23] виокремлює феномен фахової компетентності в галузі мистецької освіти, яка наразі може тлумачитися як синонім мистецької компетентності вчителя. На думку О. Олексюк, «мистецька компетентність є ключовою в системі мистецької освіти, вона відображає духовний потенціал особистості, її здатність до емоційно-ціннісного світопереживання, готовність створювати творчий стиль життя і діяльності на основі досвіду використання мистецьких компетенцій» [5, 222].

Виклад основного матеріалу дослідження. У Загальній частині Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти (затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392) [1] подано визначення понять «компетентність», «ключова компетентність», «компетентнісний підхід». Згідно з трактуванням українських учених, компетентність – це підхід до знань як інструменту розв'язання життєвих проблем, прийняття рішень у різних сферах життєдіяльності людини, це загальна здібність, що ґрунтується на знаннях, досвіді, цінностях, набутих завдяки навчання, вихованню, інтеграції у простір соціальних і культурних відношень, міжособистісної інтеграції та спілкування [2; 111, 138].

Компетенція і компетентність визначаються як два різних поняття. Якщо компетенція — це суспільна норма, вимога, яка включає знання, вміння, навички, певний досвід, сама по собі вона не є характеристикою особистості. Нею вона стає в процесі засвоєння і рефлексії учня, перетворюючись у компетентність. Отже, компетентність — це здатність застосовувати набуті знання, вміння, навички, способи діяльності, власний досвід. Незважаючи на різноманітні визначення компетентностей, усі дослідники виокремлюють їх важливу якість — вияв компетентності у конкретній діяльності в певній ситуації. Компетентність не може бути

ізолювана від конкретних умов її реалізації. Таким чином, компетентність не зводиться лише до знань чи умінь. Компетентність є своєрідним ланцюжком, що пов'язує знання та діяльність людини.

Детально дослідивши проблему запровадження компетентнісного підходу до організації шкільної освіти та узагальнивши висновки сучасних науковців, О. Пометун розглядає поняття «компетентнісний підхід» як спрямованість освітнього процесу на формування і розвиток ключових (базових, основних) і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу, на думку вченої, стане формування загальної компетентності дитини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання і містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності і поведінкові моделі особистості» [7, 66]. Відтак сформованість у молодших школярів цілісних світоглядних уявлень великою мірою залежатиме від того, яким чином буде забезпечено реалізацію компетентнісного підходу до організації інтегрованої діяльності на уроках у початковій ланці освіти [9, 174].

Л. Масол пропонує всі компетентності, що формуються у процесі загальної мистецької освіти, класифікувати на три групи: особистісні; соціальні; функціональні [4]. Наприклад, до груп особистісних компетентностей відносять: загальнокультурні (світоглядні уявлення, ціннісні орієнтації) та художньо-естетичні компетентності (художньо-творчі здібності, художньо-образне мислення, естетичне ставлення).

Компетентнісно зорієнтоване навчання молодших школярів насамперед вимагає застосування методів, які передбачають активну діяльність учнів. На думку О.Г. Черненко [9, 176], сприяють інтеграції отриманої інформації в наявний досвід молодших школярів організація пошукової, дослідницької, творчої та трудової діяльності, використання евристичних та інтерактивних методів навчання.

Як зазначає О.В. Плахотський, наразі відбувається зміна акцентів у меті викладання образотворчого мистецтва у школі, у тому числі у її початковій ланці. Першочерговим стає завдання формування цілісної особистості, її духовне збагачення в процесі оволодіння художньою діяльністю, а засвоєння мови мистецтва, основ образотворчої грамоти розглядається як засіб досягнення цієї мети [6, 155].

Філософію мистецької освіти та проблематику художньої творчості розробляли Е. Гуссерль, М. Шелер, Р. Інгарден, М. Дюфренн та ін. Аналіз праць із даної проблеми засвідчив загальну тенденцію недооцінювання потенціалу мистецьких дисциплін у вирішенні актуальних освітніх завдань. Крім того, питання образотворчої підготовки учителів початкових класів лише починають привертати увагу дослідників, які наполягають на тому, що особистість не може бути всебічно розвинутою без розуміння мистецтва й творчої діяльності, що саме мистецька, зокрема образотворча, освіта планомірно й поетапно розвиває особистість, незалежно від подальшого вибору професії.

Сучасне мистецьке навчання ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого і компетентнісного підходів, визначених в основних нормативних документах освіти – Державних стандартах, навчальних планах, програмах. Як зазначає О.В. Плахотський, «вивчення накопиченого педагогічного досвіду, детальний аналіз шкільних програм з образотворчого мистецтва, вивчення наукової психолого-педагогічної літератури дозволяє визначити, яким обсягом знань має володіти вчитель початкових класів для успішного здійснення керівництва образотворчою діяльністю молодших школярів» [6, 155]. Професійна компетентність передбачає сукупність інтегрованих знань, умінь, навичок, мотивацій, морально-етичних цінностей та досвіду, а також особистісних якостей, що дозволяють людині ефективно проектувати і здійснювати професійну діяльність згідно із суспільними вимогами професійно самореалізуватися.

Конкретизуючи зміст художньо-педагогічної компетентності вчителя образотворчого мистецтва, О.О. Смірнова його складовими визначає: цільову – компетенцію підтримки особистості учня на шляху його самовизначення в сучасному художньо-культурному середовищі; інформаційну – компетенцію щодо володіння змістом мистецьких явищ; прогностичну – компетенцію щодо формування креативного мислення учнів; методичну – компетенцію стосовно вибору оптимальних та інноваційних методів формування художнього досвіду учнів; комунікаційну – компетенцію щодо реалізації «суб'єкт-суб'єктних» відношень у процесі навчання образотворчого мистецтва; моніторингову – компетенцію щодо вибору технологій діагностування художніх досягнень учнів [8, 8].

Важливим сьогодні є використання впливу різних видів мистецтва у пізнанні художнього образу. Н. Лупак наголошує, що «перед учителем мистецьких дисциплін постає непросте завдання: враховуючи специфіку мистецьких творів, навчити учнів простежувати різні шляхи розгортання художнього образу» [3, 3].

Потужний і багатогранний вплив на розвиток міжпредметних компетентностей здійснюють художньо-інтегративні технології. Застосування мовно-символічних аналогій, емоційно-образних асоціацій, зіставлень, взаємоперехід знань і досвіду з одних сфер у інші забезпечують високий рівень професійної компетентності вчителя образотворчого мистецтва. При цьому під час сприйняття творів мистецтва слід викликати в учнів безпосереднє відчуття художнього образу, зберегти природні процеси естетичного переживання.

Для реалізації компетентнісного підходу необхідно ретельно добирати компетентнісно-зорієнтовані навчальні засоби, до яких відносяться алгоритми міркувань, пам'ятки, схеми, таблиці, репродукції картин, зразки виконання завдань. Вони сприяють виробленню в молодших школярів навичок самонавчання. На думку О. Черненко, доцільним є виконання завдань, спрямованих на розвиток пізнавальних психічних процесів учнів (сприймання, пам'яті, уваги, уяви, мислення і мовлення), а також на формування здатності застосовувати набуті знання, способи дій у нових нестандартних ситуаціях [9, 176].

До складу художньо-педагогічної компетентності також входить низка компетенцій: образотворчомовленнєва – здатність розуміти і власноруч створювати художні твори, грамотно користуючись засобами

художньої виразності, мовою образотворчого мистецтва (технічність і спроможність створювати образи); вербально-образна – знання певного мінімуму художніх термінів, їх значень та вміння грамотно використовувати їх у розмові й обговоренні творів мистецтва; образно-стильова – знання основних стильових напрямів у мистецтві; продуктивно-образна – здатність не лише відтворювати образ, але й підходити до його створення творчо, кожного разу вирішуючи завдання наново.

О.О. Смірнова у структуруванні художньо-педагогічної компетентності вчителів образотворчого мистецтва обґрунтовує мотиваційний, когнітивний і практичний компоненти [7, 8-9]. Мотиваційний компонент художньо-педагогічної компетентності вчителя образотворчого мистецтва характеризується сукупністю пізнавальних настанов, художньо-ціннісних орієнтацій, творчих інтересів, пов'язаних зі змістом художньо-педагогічної діяльності. Когнітивний компонент визначається як система знань про сутність, структуру, функції та особливості ефективної діяльності вчителя образотворчого мистецтва та оптимальні стилі педагогічного спілкування. Практичний компонент виявляється у сформованості здатності до ефективної реалізації вчителем образотворчого мистецтва художньо-педагогічних функцій. Результатом сформованості кожного з виокремлених компонентів є розвиток певних художньо-педагогічних знань, умінь і досвіду творчого ставлення до фахової діяльності, а результатом сформованості цілісної художньо-педагогічної компетентності є готовність учителя до інноваційної художньої творчості, розвинений індивідуальний стиль педагогічної дії [8, 8].

Підготовка до викладання образотворчого мистецтва поступово набуває нових методів та форм. Використання сучасних технологій у поєднанні з традиційними методами й підходами стає основою формування образотворчої компетентності, важливим чинником творчого та культурного зростання, основою для подальшої освіти та самоосвіти, розвитку пізнавальних інтересів, здатності орієнтуватися та застосовувати знання в нестандартних умовах, що відповідає загальним вимогам професійного розвитку вчителів початкових класів.

Отже, компетентнісний підхід до навчання молодших школярів у зв'язку з оновленням змісту освіти набуває ознак новизни, а відтак творчого, інноваційного характеру його модернізації. Досягнення високої якості освіти учнів буде можливим за умови виходу за межі традиційної парадигми навчання, коли результатом буде вважатися не стільки система знань, умінь і навичок учня, скільки його здатність діяти. Тому для сучасного вчителя початкових класів компетентнісна освіта стане насамперед гуманістичною, а відтак – особистісно-зорієнтованою, природо-відповідною, інтегрованою, діяльнісною. Можливості впровадження сучасних методів формування мистецьких компетентностей учнів на уроках образотворчого мистецтва стають реально формуючими факторами лише при умові художнього ставлення особистості до самого мистецтва.

Висновки. Таким чином, сутність компетентнісного підходу ставить і для вчителя на перше місце не інформованість, його володіння знаннями, а вміння ними оперувати, управляти інформацією, активно діяти, швидко приймати рішення, розв'язувати проблеми професійного характеру. Використання такого підходу дає змогу вчителям образотворчого мистецтва розвинути власні адаптаційні можливості для вміння організувати і координувати особистісно орієнтований навчальний процес, обирати оптимальні засоби для досягнення поставлених педагогічних цілей.

Застосування компетентнісного підходу у викладанні образотворчого мистецтва потребує вдосконалення практичної складової, що характеризується цілісністю системи завдань і вправ, раціональним співвідношенням завдань для тренування і творчого використання, спеціальних завдань для роботи в парах і групах. Потребує подальшої педагогізації, уточнення змістових та структурних компонентів проблема формування художньо-педагогічної компетентності у процесі підготовки майбутніх вчителів початкових класів та образотворчого мистецтва.

ЛІТЕРАТУРА

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392: [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>. – Назва з екрану.
2. Козакова Н.Б. Реалізація компетентного підходу в навчанні молодших школярів / Н.Б. Козакова: [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/31210/. – Назва з екрану.
3. Лупак Н.М. Формування компетентностей вчителя мистецьких дисциплін: [Електронний ресурс] / Н.М. Лупак // Проблеми сучасної педагогічної освіти: педагогіка і психологія: Вип. 19, ч. 2. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/pspo/2008_19_2/doc_pdf/Lupak_st.pdf. – Назва з екрану.
4. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі: посібник для вчителів / Л.М. Масол. – Х.: Веста: Видавництво „Ранок”, 2006. – 256 с.
5. Олексюк О.М. Музична педагогіка: навч. посіб. / О.М. Олексюк. – К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. – 248 с.
6. Плахотський О.В. Формування образотворчої компетентності майбутніх вчителів початкових класів / О.В. Плахотський // Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-природничі науки. – 2015. – №2. – С.152-156.
7. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук.-метод. посіб. / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко; за ред. О.І. Пометун. – К.: Вид-во А.С.К., 2004. – 432 – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
8. Смірнова О.О. Методика формування художньо-педагогічної компетентності майбутніх учителів образотворчого мистецтва в процесі навчання декоративно-прикладного мистецтва: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 – теорія та методика навчання (образотворче мист.) / О.О. Смірнова. – К., 2010. – 23 с.
9. Черненко О.Г. Реалізація компетентнісного підходу до організації навчально-пізнавальної діяльності в

початкової школі / О.Г. Черненко // Таврійський вісник освіти. – 2015. – №1(49). – С.171-177.

10. Щолокова О.П. Професійна компетентність як стратегічний напрямок модернізації мистецької освіти України / О.П. Щолокова // Вісник Глухівського державного університету. – Глухів: ГДПУ, 2006. – Вип. 8. – С. 19-23. – (Серія "Педагогічні науки").

Н.В. ЛЕСНЯК. КОМПЕТЕНТНОСТНЫЙ ПОДХОД В ПРЕПОДАВАНИИ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

Резюме. В статье обоснована целесообразность использования компетентностного подхода в преподавании изобразительного искусства. Рассмотрены сущность понятия «изобразительная компетентность», основные виды профессиональной компетентности учителя начальных классов и изобразительного искусства. Определены профессиональные элементы художественно-педагогической компетентности, которыми должен обладать учитель начальной школы.

Ключевые слова: компетентностный подход, художественно-педагогическая компетентность, изобразительная компетентность

N.V. LESNIAK. COMPETENCE APPROACH IN TEACHING OF FINE ART

The summary. The article substantiates the expediency of competence-based approach as a methodological foundation of professional training of fine art. The author considers the essence of the concept of «fine art competence» and the core professional competencies of a teacher of primary school and fine art. Specific professional competencies that a teacher of primary school should acquire are determined.

Key words: competence-based approach, artistic and pedagogical competence, fine art competence.

Рекомендовано до друку.

Д-р пед. наук, проф. Я.В. Сверлюк.

Одержано редакцією 16.02.2017 р.

УДК: 373. 31: 372. 461

І.В. ЦЕПОВА

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 1 КЛАСУ ЗАСОБОМ ІНТЕГРАЦІЇ ВИДІВ МИСТЕЦТВ НА УРОКАХ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

Резюме. Стаття присвячена проблемі формування комунікативної компетентності в першокласників з опорою на мовне чуття дітей та організацію спілкування за допомогою інтеграції різних видів мистецтв у процесі розвитку навичок усної мовленнєвої діяльності учнів. У публікації уточнено вимоги концепції «Нової української школи» щодо компетентнісного підходу до навчання, напрями розвитку усного мовлення учнів 1 класу відповідно до чинної програми курсу «Українська мова» (2016), описане планування інтегрованого уроку навчання грамоти й образотворчого мистецтва, прийоми залучення дітей до спілкування в творчій діяльності.

Ключові слова: комунікативна компетентність, спілкування, інтеграція, види мистецтв, навчання грамоти, малювання, розвиток мовлення.

Сучасна українська школа характеризується системними змінами у своїй структурі та змісті. Реформування освіти відбувається з метою розвантаження навчальних програм від застарілих підходів та обтяжливої інформації, наближення їх до вікових особливостей учнів і нинішнього життя, залучення інноваційних технологій навчання. Прагнення докорінно змінити ситуацію в освіті призвело до оновлення навчальних програм початкової школи, роботи над новим Держстандартом, створення й обговорення концепції «Нова українська школа».

Формула нової школи складається з восьми ключових компонентів, першим із яких названо «новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, необхідних для самореалізації в суспільстві» [2, 9]. При цьому компетентність визначається як «динамічна комбінація знань, способів мислення, поглядів, цінностей, навичок, умінь, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно провадити професійну та / або подальшу навчальну діяльність» [2, 12].

Серед десяти ключових компетентностей нової української школи чільне місце посідає комунікативна – спілкування державною і рідною (у разі відмінності) мовами. Особливо значущим і продуктивним для формування цієї компетентності в учнів початкових класів є застосування інтеграційного підходу, у якому взаємозв'язно поєднуються мовні знання, мовленнєва діяльність і загальнокультурний розвиток дітей. Саме інтегровані уроки об'єднують різномірні знання, дозволяють досягти різнобічного розгляду об'єкта, показати взаємозв'язок явищ, інтенсивно формувати в учнів розумові операції, адже інтеграція – це «створення нового цілого на основі виявлення однотипних елементів і частин із кількох раніше розрізнених одиниць» [4, 2].

Проблемі міжпредметної інтеграції приділяли увагу вчені М. Антонов, М. Данилов, О. Шмідт, Г. Юрков та інші. Сучасний стан дослідження цієї проблеми висвітлений у працях Г. Батуріної, І. Зверева, М. Іванчук, Л. Кулагіна, О. Савченко, М. Сорокіна, В. Федорової, Л. Шильцової та інших науковців. Свого часу для початкової освіти були упорядковані «Програма інтегрованого курсу з математики, читання, Я і Україна, основ здоров'я» (М. Вашуленко, Н. Бібік, Л. Кочина, Н. Коваль), програма «Художня праця» (В. Тименко) та ін.

ЗМІСТ

<i>Іванова Л.І.</i> Реалізація завдань формування життєвої компетентності молодшого школяра засобами кейс-технології.	3
<i>Плугіна А.П.</i> Реалізація компетентнісного підходу в освітньому процесі початкової школи.	5
<i>Підлужна Г.В.</i> Компетентнісний підхід до розвитку критичного мислення молодших школярів на уроках української мови.	8
<i>Сіранчук Н.М.</i> Принцип градуальності – методичний принцип формування лексичної компетентності учнів початкової школи.	11
<i>Ткачук О.С.</i> Сутність фонетико-орфоепічної компетентності молодших школярів.	14
<i>Коваленко О.М.</i> Шляхи оптимізації вивчення української мови як державної в сучасній початковій школі.	17
<i>Приходько О.Ю.</i> Принципи інтеграції ключових компетентностей у концепції нової української школи (на матеріалі мовно-літературної освітньої галузі).	19
<i>Семашкіна Г.М., Харечко Н.В.</i> Проблеми формування природознавчої компетентності у дітей молодшого шкільного віку.	22
<i>Маліновська Н.В.</i> Педагогічні детермінанти мовленнєвої готовності дитини до навчання у школі.	25
<i>Лесняк Н.В.</i> Компетентнісний підхід у викладанні образотворчого мистецтва.	28
<i>Цепова І.В.</i> Формування комунікативної компетентності учнів першого класу засобом інтеграції видів мистецтв на уроках розвитку зв'язного мовлення.	32
<i>Ганжа М.В.</i> Педагогічні проблеми естетичного виховання: інтерактивний підхід їх вирішення.	35
<i>Кантур Г.А., Остапук М.С.</i> Формування морально-етичних цінностей молодших школярів у процесі вивчення української мови.	39
<i>Владимирова А.Л.</i> Естетичне виховання молодших школярів засобами національного пісенного фольклору як один із спектрів життєвих компетентностей.	41
<i>Суржук Т.Б.</i> Індивідуальний і диференційований підходи до формування навички читання першокласників.	44
<i>Артемова Ю.І.</i> Навчання перифразуванню як засобу розвитку комунікативної компетенції учнів.	48
<i>Бабій Н.Б.</i> Актуальність збереження соціокультурних традицій в руслі впровадження інновацій у початковій школі.	52
<i>Вітюк В.В.</i> Робота над словниковими словами у першому класі.	55
<i>Гамза А.В.</i> Формування у молодших школярів текстотворчих умінь у процесі вивчення дієслова.	58
<i>Янцур М.С.</i> Формування профорієнтаційної компетентності в учнів початкової школи.	61
<i>Боданець-Білокаленко Н.І.</i> Формування змісту літературного читання в контексті викликів сьогодення.	66
<i>Бісовецька Л.А.</i> Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках у початковій школі.	70
<i>Дмитрієва О.В., Годунова Н.Б.</i> Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях з країнознавства Англії та Сполучених Штатів Америки.	75
<i>Дуброва А.С.</i> Освітньо-виховні можливості інформаційно-комп'ютерних технологій у навчанні і вихованні молоді.	77
<i>Матвієнко О.В.</i> Інноваційна діяльність в освіті як фактор підвищення її якості та ефективності.	80
<i>Федчук Л.І.</i> Компетентнісно зорієнтовані технології в структурі практичних занять з методики навчання української мови.	84
<i>Годунко Л.В.</i> Запровадження інноваційних методів навчання у рамках нової концепції викладання іноземних мов у початкових школах Словацької Республіки.	87
<i>Павленко А.С.</i> Формування та становлення особистості дитини через соціальні інститути спілкування.	90
<i>Гужанова Т.С.</i> Педагогічні умови своєчасного розвитку мовлення дитини в перші роки життя.	93
<i>Захарчук З.О.</i> Підготовка партитури навчального тексту до опрацювання її на уроках літературного читання з молодшими школярами.	96
<i>Кучма Т.В.</i> Особливості викладання іноземної мови у початкових класах.	99
<i>Козіцька О.А., Тупальська Г.О.</i> Особливості вивчення функціонування контамінованих складних конструкцій у сучасному мовознавстві.	103
<i>Сенчило А.В.</i> Пізнавальна самостійність як складова розвитку критичного мислення молодших школярів.	104
<i>Шалівська Ю.В.</i> Особливості комунікативно-мовленнєвого розвитку молодших школярів на уроках читання.	107
<i>Шульжук Н.В.</i> Проблема сучасного підручника з української мови для учнів середньої та старшої школи.	110
<i>Златів Л.М.</i> Проблеми у викладанні української мови професійного спрямування в контексті сучасних підходів.	113
<i>Костолович Т.В.</i> Чинні підручники з сучасної української мови для вищої школи як засіб формування професійної комунікативної компетентності майбутніх вчителів.	117
<i>Грозан С.В.</i> Компетентнісна модель професійного розвитку майбутнього вчителя.	121
<i>Гетманчук Н.О.</i> Компетентнісно орієнтоване вивчення синтаксису у вищому навчальному закладі.	124
<i>Шевчук Т.Б.</i> Особливості формування лексичної компетенції майбутніх вчителів початкових класів.	127
<i>Іовхімчук Н.В.</i> Мовленнєво-комунікативна культура як складова іміджу майбутніх вчителів початкової школи.	131
<i>Дідур Н.А.</i> Методика формування соціокультурної компетентності майбутніх учителів початкової школи	

у процесі психолого-педагогічної підготовки.	133
<i>Данилюк О.К.</i> Формування культури професійного спілкування майбутнього вчителя початкових класів у процесі вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)».	137
<i>Романюк С.З.</i> Інноваційні підходи до навчання лінгвістичних дисциплін майбутніх учителів початкової школи.	140
<i>Рудницька Н.Ю., Тарнавська Н.П.</i> Підготовка майбутніх фахівців до застосування сучасних технологій математичної освіти у дошкільному навчальному закладі та початковій школі.	144
<i>Артемова О.І.</i> Психологічні та педагогічні креативні технології у професійній підготовці вчителя початкових класів.	148
<i>Колесник Н.Є.</i> Підготовка майбутніх учителів початкової школи до використання сучасних новітніх цифрових технологій у творчій діяльності учнів.	152
<i>Онишків З.М.</i> Змістовий компонент підготовки майбутніх учителів до впровадження освітніх інновацій у початковій школі.	155
<i>Степанова О.І.</i> Формування культури мовлення майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах реалізації компетентнісного підходу.	158
<i>Дубасенюк О.А.</i> Компетентнісний підхід як чинник професіоналізації вищої освіти.	161
<i>Кононко О.Л.</i> Емоційний профіль майбутнього педагога: суть, напрями та умови формування.	164
<i>Лук'яник Л.В.</i> Методичні основи роботи вчителя з використання інформаційних технологій у розробці електронних засобів навчального призначення для початкової школи.	168
<i>Антончук О.М.</i> Духовний аспект підготовки майбутніх учителів-словесників.	171
<i>Семенець С.П.</i> Особливості методичної підготовки майбутніх учителів математики в умовах реалізації концепції розвивального навчання.	174
<i>Вітвицька С.С.</i> Середовищний підхід у підготовці магістрів освіти до професійно-педагогічної діяльності. ...	177
<i>Мельничук Ю.Ю.</i> Використання інтерактивної дошки під час викладання філологічних дисциплін у вищій. ...	179
<i>Чернюшок О.В.</i> Особливості розвитку креативної складової у підготовці майбутніх художників-педагогів на заняттях з композиції.	182
<i>Горобець І.А.</i> Цілі та зміст формування іншомовної компетенції у говорінні студентів мовних спеціальностей в умовах глобалізації суспільства.	187
<i>Процько Є.С.</i> Гендерна рівність при вивченні іноземних мов у середніх та вищих закладах освіти: аналіз сучасних вітчизняних досліджень.	191
<i>Бондарук Я.В.</i> Вплив соціальних мереж та Інтернет-ресурсів на вивчення англійської мови студентами-філологами.	194
<i>Грицай Н.Б., Демчук В.В.</i> Реалізація змісту професійної підготовки фахівців з біології у Рівненському державному гуманітарному університеті.	197
<i>Романюк С.К.</i> Застосування тестування на заняттях з англійської мови за професійним спрямуванням у вищому навчальному закладі.	201
<i>Мартинюк А.П., Губіна А.М.</i> Навчання діловому письму іноземною мовою в магістратурі немовних вищих навчальних закладів.	204
<i>Маковська Г.Я., Пархоменко О.Т.</i> Міжкультурна складова підручників з іноземної мови для вищих навчальних закладів технічного спрямування.	208
<i>Тишко Н.М.</i> Типологія стратегій для формування професійно орієнтованої англомовної читацької компетентності майбутніх інженерів.	210
<i>Відомості про авторів.</i>	214